

OTSUS

Tallinn

29.12.2015 nr 5.1-5/15-057

Elektrilevi OÜ pakutud kohustuse siduvaks muutmine ja menetluse lõpetamine

1. Järelevaevemenetluse alustamine

11.06.2014 esitasid 220 Energia OÜ, Eesti Gaas AS, Alexela Energia AS (endine ärinimi Elektrimüügi AS), Elektrum Eesti OÜ ja Starman AS Konkurentsiametile kaebuse, milles kaebuse esitajad palusid Konkurentsiametil kohustada Elektrilevi OÜ-d viima oma tegevuse kõikide turuosaliste suhtes viivitamatult vastavusse konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) §-ga 16 ning tagama mitte-võrguettevõtjatest elektrimüüjatele võimaluse väljastada elektrienergia ja võrguteenuse eest ühtset arvet kodu- ja väiketarbijatele Eesti Energia Aktsiaseltsiga (edaspidi EE) võrdsetel tingimustel (edaspidi kaebus). Nimetatud kaebuse alusel alustas Konkurentsiamet järelevaevemenetlust, mille eesmärgiks oli Elektrilevi tegevuse vastavuse kontrollimine KonkS §-ga 16.

2. Otsuse adressaat

Elektrilevi OÜ, äriregistrikood 11050857, aadress Kadaka tee 63, Tallinna linn, Harju maakond, 12915, põhitegevusala vastavalt äriregistrile: elektrienergia jaotus.

3. Asjaolude kirjeldus ja tõendid

3.1. Kaebuses ja selle täienduses esitatud asjaolud

Elektrimüüjad olid kaebuses seisukohal, et Elektrilevi OÜ on kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit, pakkudes ainult kontserni emaettevõtja EE-le võimalust esitada nii elektrienergia müügi kui ka võrguteenuse eest ühtset arvet kodu- ja väiketarbijatele. Elektrilevi OÜ nimel esitab võrguteenuse arveid eksklusiivselt sama kontserni emaettevõtja EE, kes kasutab antud õigust konkurentsieelisena elektri jaemüügiturul koduklientidele. Kaebuse esitajate hinnangul on tegemist võrguettevõtja Elektrilevi OÜ poolse elektrimüüjate ebavõrdse kohtlemisega, mis annab emaettevõtja EE-le põhjendamatud konkurentsieelised elektri jaemüügiturul tegutsemiseks, kahjustades seeläbi nii EE konkurentide kui ka kõigi kodu- ja väiketarbijate huvisid.

Vastavalt elektrimüüjate kogemusele on ühtse arve esitamise võimalus üks olulisemaid kodutarbijate elektrimüüja valiku kriteeriume (suurettevõtjatel ei ole antud ühtne arve

oluline), kuna üks arve tähendab selgemat ülevaadet elektrikuludest. Samuti on see lahendus kodu- ja väiketarbimisega klientidele (väiketarbija on kodutarbija, korteriühistu, korteriomanike ühisus ja see äritarbija, kelle elektripaigaldis on võrguga ühendatud madalpingel kuni 63-amprise peakaitsme kaudu) odavam, võimaldades säästa panga ülekandekuludes või püsimumaksekorralduse kuludes. Eelnimetatud seisukohta on elektrimüüjate hinnangul kinnitanud Tarbijakaitseamet oma 06.02.2014 vastuses Alexela Energia AS-ile (27.01.2014), toonitades selle mugavust ja lihtsust tarbijale ning olulisust argumendina müüja valikul. 22.12.2014 kirjaga esitas Alexela Energia AS Konkurentsiametile näiteid klientide tagasisidest lepingupakkumistele, mis kaebuse esitajate hinnangul viitavad ühtse arve olulisusele. Alexela Energia AS selgitas, et on alates 2014. a aprillist koostanud põhjalikumalt oma müügi- ja teeninduse alast statistikat, mille kohaselt on aprillist novembrini soovinud Alexela Energia AS-iga elektrilepingut sõlmida 2075 EE varasemat klienti. EE kliendiks jäi edasi 1099 klienti ning 817 juhul toodi klientide poolt põhjuseks kahe arve temaatika. Seega 74% klientidest, kes jäid edasi EE kliendiks, tõid põhjusena välja kaks arvet. Alexela Energia AS selgitas täiendavalt, et tavaliselt muudavad uue elektrimüüjaga lepingu sõlminud kliendid oma meelt umbes 11% juhtudest. Juba olemasolevatest klientidest on Alexela Energia AS-i teenustest loobunud samal perioodil 74 klienti, kellest tõi kahe arve argumendi välja 26 klienti, ehk 35% klientidest.

Kaebuse esitajate hinnangul on elektri- ja võrguteenuse ühtse arve teenust võimalik kodu- ja väiketarbijatele pakkuda olemasoleva õigusliku regulatsiooni raames ning selleks on vajalik vaid elektrimüüjate poolne initsiatiiv ning kokkulepe võrguettevõtjaga, nagu seda on kinnitanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium vastusena elektrimüüjate 220 Energia OÜ, AS Eesti Gaas, Alexela Energia AS ja Elektrum Eesti OÜ ühisele pöördumisele (12.02.2014). Antud vastusele on eelnenud 220 Energia OÜ, AS-i Eesti Gaas ja Alexela Energia AS-i poolt 13.04.2013 esitatud ettepanek Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Elering AS-ile ühtse arve teostamiseks, millele järgnes 2013. aasta sees mitmeid sisulisi arutelusid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis turuosaliste vahel, kus käsitleti ühtse arve rakendamise erinevaid aspekte.

Elektrimüüjad on korduvalt pöördunud Elektrilevi OÜ poole sooviga osutada arveldusteenust võrdsetel alustel EE-ga, kes osutab käesoleval ajal teenust Elektrilevi OÜ-le ning saab teenustasu (kaasa arvatud võrguteenuse arvete esitamise eest klientidele). Kaebuse esitajate hinnangul on Elektrilevi OÜ püüdnud antud diskussiooni segada võrguteenuse arvesse mittemuutuvaid võrguteenuse aspekte, et nende keerukusele viidates protsessiga venitada, mille tulemusena on jätkunud elektrimüüjate ebavõrdne kohtlemine. 26.07.2012 pöördus Elektrum Eesti OÜ Elektrilevi OÜ poole ühtse arve osas koostöö alustamiseks, kuid sai 26.10.2012 pika ja koostöötõingimusi mitte sisaldava eitava vastuse. 13.09.2012 pöördus 220 Energia OÜ Elektrilevi OÜ poole saades 14.09.2012 vastuseks selgituse, miks ühtset arvet ei ole võimalik rakendada. 05.05.2014 pöördus AS Starman Elektrilevi OÜ poole, saades 08.05.2014 eitava vastuse. 02.04.2014 esitasid kaebuse esitajad ühiselt elektri ja võrguteenuse ühtse arve teostamise tegevuskava ettepaneku Elektrilevi OÜ-le, millele Elektrilevi OÜ vastas 17.04.2014 eitavalt, lugedes üles kõikvõimalikud takistused antud teemaga tegelemisel ning ei pakkunud elektrimüüjatele kokkulepet olemasoleva õigusliku regulatsiooni raames ühtse arve esitamiseks.

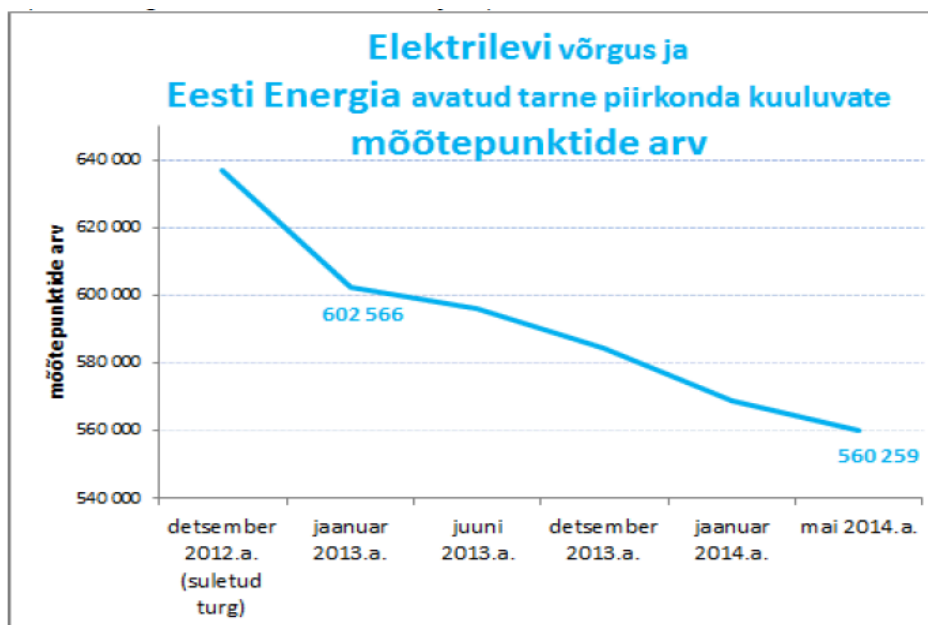
3.2. Elektrilevi OÜ selgitused

Konkurentsiamet teavitas 18.06.2014 kirjaga Elektrilevi OÜ-d järelevalvemenetluse alustamisest ning edastas talle kaebuse. Konkurentsiamet palus Elektrilevi OÜ-l esitada kirjalikult kaebuses kirjeldatud asjaolude kohta enda vastuväited ja seisukohad.

Elektrilevi OÜ vastas teabe taotlusele 07.07.2014 kirjaga (nr TUR-1/2601-3), esitades järgnevad selgitused. Elektrilevi OÜ nõustus kaebuse esitajatega, et ühtse arve esitamine võib kliendi seisukohast olla mugavam ja lihtsam ning on teema tõstatamisest alates avaldanud toetust selle juurutamisele. Elektrilevi OÜ oli seda ka toonitanud oma varasemates vastustes Konkurentsiametile ja elektrimüüjatele, sealhulgas oma 17.04.2014 antud vastuses elektrimüüjate 02.04.2014 ühisele pöördumisele. Elektrilevi OÜ võrguga ühendatud klientidele müüb elektrit üle viieteistkümne erineva müüja, kelle arusaamad ühtse arve vajalikkusest ja selle rakendamisest ei ole ühesugused. Elektrilevi OÜ on läbi töötanud märkimisväärset hulgal osa Euroopa energiaregulaatorite eestvõttel koostatud, samuti mõnede riikide töödokumentidega seotud asjakohast materjali ja on jätkuvalt veendunud, et ühtse arve võimaldamist on kõige otstarbekam ellu viia üleriigiliselt ja ühetaoliselt kõiki turuosalisi hõlmates. Elektrilevi OÜ peab vajalikuks märkida, et ühtegi uurimust tarbija eelistuste kohta, mis puudutavad elektri ja võrguteenuse eest ühe või mitme arve saamist, ei ole tänaseni valminud.

Elektrilevi OÜ ei nõustud kaebuse esitajatega, et EE-l on ühtselt arvest tulenevalt väga selge eelis teiste müüjate ees ning see on aidanud EE-l senist turuosa säilitada. Elektrilevi OÜ esitas alljärgneva statistika EE turuosa muutmise kohta.

Tabel 1 – Eesti Energia Aktsiaseltsi avatud tarne piirkonda kuuluvate mõõtepunktide arv ühtse arve esitamise osas

Elektrilevi OÜ hinnangul nähtus graafikult, et ühtse arvega hõlmatud EE avatud tarne piirkonda kuuluvate mõõtepunktide osakaal on elektrituru täielikust avanemisest alates olnud ühemõtteliselt langevas trendis. Eeltoodu ei toeta väidet, et ühtse arve saamine on niivõrd unikaalne eelis ja oluline argument müüja valikul.

Elektrilevi OÜ oli seisukohal, et elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 85 lg-s 3 sätestatu ei kohusta müüjaid ja võrguettevõtjaid elektri ja võrguteenuse eest ühtse arve edastamises kokku leppima. Kuigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on muuhulgas viidanud ka sellele, et olemasolevad õigusaktid ei takista turuosaliste vahel vastavasisuliste kokkulepete sõlmimist, tuleb sellisel juhul leppida kokku kaasneva andmevahetuse sisu ja formaat ning teha mahukaid IT arendusi. Võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine on avatud ja tõhusalt toimiva elektrituru üheks eelduseks. Eelkõige on võrguettevõtja kohustus tagada, et sarnased turuosalised, sealhulgas elektrimüüjad, saaksid võrdsetel alustel ja õigeaegselt mõõteandmeid. Elektrilevi OÜ hinnangul on vastav võrguettevõtja kohustus täidetud Elering AS-i hallatava andmevahetusplatvormi vahendusel. Elektrituruseaduse kohaselt ei ole müüjale pandud kohustust väljastada tarbijale arve nii müüdüd elektrienergia kui ka osutatud võrguteenuse eest. Ühtse arve esitamise lihtsustatud variandina kasutatakse võimalust, kus tarbija volitab oma elektrimüüjat võtma võrguettevõtjalt vastu osutatud võrguteenuste eest esitatud arve ning seejärel väljastatakse tarbijale ühine arve elektrienergia ja võrguteenuste eest. Arvelduskontakti muutmisel elektrimüüja e-posti aadressiks, on praegu võimalik elektrimüüjal saada võrgutasude arved samal viisil, kujul ja formaadis (pdf), nagu saab need klient, mis tähendab, et elektrimüüjal on võimalik vastav arve koos enda poolt osutatavate teenustega kliendile edastada.

Elektrilevi OÜ pidas kokkuleppelist lahendust ebaefektiivseks ja klientide hulgas segadust tekitavaks olukorras, kus riik ei ole otsustanud, millal ja millise jaeturu mudeliga edasi minna. Kui Elektrilevi OÜ töötab välja üksnes osale müüjatest ja osa klientide suhtes võrguteenuse arve info edastamise võimaluse ja formaadi, ootamata ära harmoniseeritud õiguslike aluste tekkimist, ei pruugi tehtud lahendused ja kulutused olla kooskõlas hilisemate arengutega õigusloomes ning vastuvõetavad teistele võrguettevõtjatele ning turule tulevatele uutele müüjatele. Seetõttu pidas Elektrilevi OÜ kuluefektiivsemaks liikuda kohe ühtse teenindusmudeli suunas harmoniseeritud põhimõtete ja tehniliste lahenduste alusel. Elektrilevi OÜ on lähtunud eeldusest, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel luuakse selleks õiguslik baas.

Elektrilevi OÜ selgitas, et võrguteenuse eest arveldamise korraldamiseks kahepoolsete kokkulepete sõlmimine elektrimüüjate ja võrguettevõtjate vahel eeldab täiendavalt Elering AS-i kaasamist ja olemasoleva andmevahetusplatvormi rakenduse edasiarendamist. Samas on Elektrilevi OÜ hinnangul antud olukorras raske tehniliselt kirjeldada ning luua arveldusinfo edastamiseks vajalikke liideseid koos asjakohase andmevahetuse standardiseerimisega. Elektrilevi OÜ-l puuduvad eraldi defineeritavad liidesed elektrimüüjatele arve esitamise andmete saatmiseks. Elektrilevi OÜ arvates peaks ka näiteks XML-formaadis erinevatele elektrimüüjatele arveinfo väljastamine toimuma ühtsetel alustel. Ei ole mõistlik eeldada, et elektrimüüjatel on õigus nõuda võrguettevõtjalt personaalsete andmevahetuse formaatide kasutamist. Vaatamata näilisele lihtsusele toob üksnes arveldusinfo saatmine vaid seda soovivatele elektrimüüjatele siiski kaasa võrguettevõtjate kasutusel olevate infosüsteemide loogika muutmise. Elektrilevi OÜ ei ole hinnanud vajalike infotehnoloogiliste arenduste ulatust, lisanduvaid IT-kulusid ja võimalust kasutada loodud lahendust ka pikemas perspektiivis. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium küsis 2012. aasta novembris Eestis tegutsevatelt võrguettevõtjalt arvamust XML-formaadis arveinfo edastamise kohta elektrimüüjatele. Laekunud vastuste kohta puudub Elektrilevi OÜ-l täielik ülevaade, kuid Elektrilevi OÜ nõustub osa arvamust avaldanud võrguettevõtjatega selles, et ka eelmärgitud viisil arveinfo edastamine erinevatele elektrimüüjatele nõuab muudatusi IT-süsteemides, toob kaasa täiendavaid kulusid ja vastavad arendustööd võtavad aega hinnanguliselt vähemalt 6 kuud.

Elektrilevi OÜ ei nõustunud kaebuse esitajate etteheidetega Elektrilevi OÜ-le nagu oleks ta andnud pöördumistele ühtse arve võimaldamise kohta keelduvaid vastuseid. Vastavaid konkreetseid juhtumeid on kirjeldatud alljärgnevalt.

Elektrum Eesti OÜ pöördus 26.07.2012 Elektrilevi OÜ poole ühtse arve osas. Elektrilevi OÜ 13.08.2012 ja 26.10.2012 vastused sisaldasid muuhulgas selgitusi, et Elektrilevi OÜ on asunud analüüsima tehnilist lahendust, mis on vajalik kliendi volitusega muudetud võrguarve aadressi alusel arveldusinfo edastamiseks elektrimüüjatele. Lisaks sellele olid loetletud tingimused, mille täitmist Elektrilevi OÜ pidas lahenduse leidmisel mõistlikuks. Seega Elektrilevi OÜ ei nõustu väitega, et antud vastus oli koostööst keelduv.

13.09.2012 pöördus Elektrilevi OÜ poole 220 Energia OÜ. Elektrilevi OÜ 14.09.2012 vastus eelnimetatud pöördumisele sisaldas muuhulgas selgitusi, et Elektrilevi OÜ on teinud ettepaneku alustada asjakohast diskussiooni ja ettevalmistusi müüjakeskse teenindusmudeli suunas liikumiseks asjaga seotud turuosaliste osavõtul. Protsessi lõpptulemuseks oleksid vastavalt ajakohastatud elektrituruseadus ning selle alamaktid. Seejärel saavad ettevõtted oma äriprotsesside muudatused ette valmistada ja infotehnoloogiliste süsteemide arendused ellu viia. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on teema edasise õigusloome vaates võtnud päevakorda. Samuti on Elektrilevi OÜ teinud ettepaneku andmevahetusplatvormi juhtrühmale võtta asjakohane andmevahetus edasiste arenduste kavasse. Elektrilevi OÜ antud vastuses oli viidatud tingimustele, mille täitmist Elektrilevi OÜ peab lahenduse leidmisel mõistlikuks ning ei nõustu väitega, et antud vastus oli eitav.

AS Starman saatis 05.05.2014 Elektrilevi OÜ-le kirja. Elektrilevi OÜ selgitas 08.05.2014 vastuses, et näeb jätkuvalt sisulist vajadust elektri jaeturu tegevuskorralduse täiustamiseks kogu Eestis ning on välja töötamas asjakohaseid elektrituruseaduse muudatusettepanekuid ja esitab need Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile lähiajal. Elektrilevi OÜ antud vastuses oli viidatud tingimustele, mille täitmist ta peab lahenduse leidmisel mõistlikuks ning ei nõustu väitega, et antud vastus oli eitav.

Elektrimüüjad 220 Energia OÜ, AS Eesti Gaas, Alexela Energia AS, Elektrum Eesti OÜ ja AS Starman esitasid 02.04.2014 ühiselt elektri ja võrguteenuse ühtse arve teostamise tegevuskava ettepaneku, millele Elektrilevi OÜ vastas 17.04.2014. Vastuses viitas Elektrilevi OÜ vajalikele sammudele, mille tegemist peab ta lahenduse leidmisel mõistlikuks. Elektrilevi OÜ ei nõustud väitega, et antud vastuses loetleti takistusi antud teemaga tegelemisel.

Elektrilevi OÜ hinnangul ei ole õige kaebuse esitajate väide, et Tarbijakaitseamet on toetanud ühtse arve rakendamist. Elektrilevi OÜ selgitas, et Tarbijakaitseamet kirjutas oma 14.06.2013 kirjas, et „.../ käesoleval hetkel ei ole piisavalt selge, milline on ühtse arvelduse loomise vajalikkus Eesti tarbijatele, millised reaalsed kulutused sellega tarbijale võivad kaasneda ning kas vajadus kaalub üle selleks hetkel tehtavad kulutused. Arvestades elektritarbijate hulka, ei ole Tarbijakaitseameti poole märkimisväärselt tarbijaid antud küsimuses pöördunud. Tarbijakaitseamet pooldab, et esmalt tuleks põhjalikult analüüsida ja uurida ühise arvelduse kehtestamise vajalikkust ning selle finantsmõju“.

Samuti viitas Elektrilevi OÜ Tarbijakaitseameti 06.02.2014 kirjale Alexela Energia AS-ile, milles oli märgitud, et „.../ kuigi Tarbijakaitseameti poole ei ole märkimisväärselt tarbijaid ühtse arve küsimusega pöördunud, mööname, et ühtne arve oleks tarbijale lihtsam ja

mugavam ning juhul, kui muud elektrimüügi tingimused on elektrimüüjatel sarnased, võib see saada oluliseks argumendiks müüja valikul. Kui ühtse arve vajalikkus Eesti tarbijatele on piisavalt selge ning selgub, et see on tarbijale ka majanduslikult otstarbekas, oleks tarbijate huvisid silmas pidades oluline vastava regulatsiooni kiire väljatöötamine ning rakendamine“.

Täiendavalt selgitas Elektrilevi OÜ oma vastuses, et elektrimüüjana tegutsev kontserni emaettevõtja EE on väljastanud varasema pikaajalise koostöö raames Elektrilevi OÜ võrguga ühendatud klientidele müügikohustuse alusel müüdnud elektri ja võrguteenuse eest ühe arve, millel on eristatud müüdnud elektrienergia ja osutatud võrguteenuste andmed. Samal viisil toimub võrguteenuse eest arvete esitamine teiste võrguettevõtjate poolt, kui elektrit müüb võrguettevõtja ise. Võrguteenuse eest arvete esitamine võimalikult väikese kuluga moodustab ühe osa klienditeenindusest, mida EE on osutanud Elektrilevi OÜ-le nende vahel sõlmitud lepingu alusel. EE pakutav teenus koosneb peale võrguteenuste eest arveldamise ka kõnekeskuse, teenindusbüroode ja muude suhtluskanalite tagamise teenusest ning võlgnevuste käsitlemise teenusest koos kogu võlariski võtmisega. Teenuse oluliseks osaks on ka teenuse pakkuja personali võrguteenuse alase sisulise kompetentsi olemasolu. Võrguteenuse eest arvete esitamine on otseselt seotud kohustusega teenindada klienti võrguteenusega seotud kõigis küsimustes. Selline mudel on kuluefektiivne ja kooskõlas varasemate elektrituruseaduse redaktsioonidega ja on seaduslik ka kehtiva elektrituruseaduse redaktsiooni alusel.

Elektrilevi OÜ hinnangul on võrguettevõtjal riskantne leppida konkreetsete elektrimüüjatega kokku personaalsetes andmeedastuse põhimõtetes, sest see võimaldab teistel elektrimüüjatel süüdistada võrguettevõtjat turuosaliste ebavõrdses kohtlemises. Kuna elektrimüüjaid võib pidevalt turule lisanduda, siis ei saa võrguettevõtja vältida elektrimüüjate süüdistusi muul moel kui kõigi elektrimüüjate personaalsete soovide täieliku ja tasuta täitmise teel. Seetõttu saab võrguettevõtte edastada elektrimüüjatele võrguteenuse kohta informatsiooni vaid ühe andmeedastuse formaadi alusel. Arvelduskulude vähendamine ning klientide rahulolu üheaegne tagamine on võimalik vaid siis, kui kohustus arveldada võrguettevõtjate eest on pandud kõikidele elektrimüüjatele. Kõige ebaefektiivsem on selline korraldus, kus elektrimüüjatel on õigus valida, kas ja millise võrguettevõtja teeninduspiirkonnas nad tahavad arveldada võrguteenuse eest või mitte. Elektrimüüja, võrguettevõtja ja tarbija omavahelisi suhteid reguleeriva turumudeli valik peab tulenema õigusaktidest. Kiire üleminek elektrimüüja ja võrguettevõtja ühisele arveldusele Eestis ei ole võimalik. Lahendamist vajab rida õiguslikke ja infotehnoloogilisi küsimusi, mis eelkõige puudutavad turuosaliste vahelisi kohustusi ning asjakohaste harmoniseeritud andmevahetuse reeglite loomist.

4. Konkurentsiameti esialgne õiguslik hinnang ja ettekirjutuse hoiatus Elektrilevi OÜ-le

Konkurentsiamet saatis 20.02.2015 Elektrilevi OÜ-le ettekirjutuse hoiatuse.

Konkurentsiamet leidis ettekirjutuse hoiatuses, et Elektrilevi OÜ vastab KonkS § 15 sätestatud olulist vahendit omava ettevõtja tunnustele, kuivõrd võrguteenuse osutamise turu struktuur on kujunenud tegevuspiirangutega tulenevalt vastava teenuse eripärast, mis eeldab jaotusvõrgu valdamist või omamist. Elektrilevi OÜ on Eesti kõige suurem võrguettevõtja, kelle võrgupiirkonnas asub Elektrilevi OÜ kodulehel avaldatud andmete kohaselt 497 000

klienti. Elektrilevi OÜ haldab üle 23 000 alajaama ja 61 000 kilomeetri pikkuses elektriliine.¹ Jaotusvõrgule juurdepääsuta ei saa elektrimüüjad elektrienergia müügi kaubaturul tegutseda. Kuivõrd ELTS § 62 lg 3 kohaselt on ühel võrguettevõtjal üks teeninduspiirkond, mis ei või kattuda teiste jaotusvõrguettevõtjate teeninduspiirkondadega, pole elektrimüüjatel võimalik kasutada Elektrilevi OÜ asemel mõne teise jaotusvõrguettevõtja teenust Elektrilevi OÜ võrgupiirkonnas. Elektrilevi OÜ teeninduspiirkond moodustab enamiku Eesti geograafilisest territooriumist, hõlmates kõige suuremat elektripaigaldiste osakaalu ning ühtlasi tarbijaskonda, kellele elektrienergiat pakkuda. Suurematest aladest ei kuulu Elektrilevi OÜ võrgupiirkonda Läänemaa, Viimsi ning Narva ja selle ümbrus ning mõned väiksemad piirkonnad, kus tegutsevad ülejäänud 36 jaotusvõrguettevõtjat². Kui Elektrilevi OÜ ei annaks juurdepääsu oma jaotusvõrgule, oleks suur osa üle-Eestilisest elektrienergia kodu- ja väiketarbijatest klientidele müügi kaubaturust elektriettevõtjatele suletud. Iga tarbija saab ise elektrimüüjat valida, kuid võrguettevõtjat, kes elektrienergia tarbijani toimetab, ei saa vahetada. Seega ilma juurdepääsuta Elektrilevi OÜ võrgule ei oleks ühelgi EE konkurendil samas võrgupiirkonnas võimalik enam elektrienergiat müüa, sest tal ei oleks võimalik oma klienti elektrienergiaga varustada. KonkS § 13 lg 2 alusel on olulist vahendit omav ettevõtja ühtlasi ka turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja ning võrguettevõtjale laienevad lisaks elektrituruseaduse nõuetele ka konkurentsiseaduse paragrahvides 16 ja 18 sätestatud nõuded nendes küsimustes, mida valdkonnaspetsiifiline seadus otseselt ei reguleeri.

Konkurentsiamet jõudis esialgses seisukohas järeldusele, et ELTS § 65 ja § 85 regulatsioone arvestades nähtub, et kehtiv elektrituruseadus ei näe ette võrguettevõtjatele laienevat kohustust võimaldada ühtse arve teenust ega sätesta tingimusi, millest lähtuvalt peaks seda tegema. Kuivõrd ühtse arve esitamise võimaldamine ei ole elektrituruseaduses reguleeritud, on võrguettevõtjal vabadus otsustada ühtse arve võimaldamise, selle tingimuste ja korra üle, arvestades seejuures siiski konkurentsiseaduse §-s 16 sätestatud tegevuspiiranguid.

Konkurentsiamet märkis, et kuigi turgu valitseva seisundi tuvastamine ei tähenda iseenesest etteheidet asjaomasele ettevõtjale, on sellel ettevõtjal olenemata kõnealuse seisundi tekkimise põhjustest eriline vastutus, et tema tegevus ei kahjustaks tõhusat konkurentsi kaubaturul. Konkurentsiseaduse kohaselt ei ole keelatud turgu valitseva seisundi omamine vaid selle seisundi kuritarvitamine, mille puhul käitub ettevõtja viisil, mis erineb tema käitumisest tavapärase konkurentsi tingimustes ning mille tagajärjeks on turul alles jäänud konkurentsi säilitamise ja parandamise takistamine. Turgu valitseva seisundi olemasolu ei võta ettevõtjalt õigust kaitsta oma ärihuve, kuid oma huvide kaitseks teostatavad toiminguid ei või olla suunatud turgu valitseva seisundi säilitamisele ja tugevdamisele.

KonkS § 16 kohaselt on turgu valitsevatel ettevõtjatel keelatud oma seisundi otsene ja kaudne kuritarvitamine kaubaturul, sealhulgas punktis 3 sätestatud võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste pakkumine või rakendamine erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolekorda. Kuivõrd Elektrilevi OÜ võimaldab käesoleval ajal ühtse arve teenust oma kontserni emaettevõtja EE-le, peaks ta võrreldavatel alustel kohtlema sarnaselt ka teisi elektrimüüjaid ega tohiks samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat kohelda põhjendamatult soodsamalt, võrreldes teiste elektrimüüjatega. Seega vaatamata asjaolule, et võrguettevõtjatel ei ole antud ajal elektrituruseaduse alusel kohustust tagada mitte-võrguettevõtjatest elektrimüüjatele võimalust esitada kliendile üks arve nii

¹ <https://www.elektrilevi.ee/et/elektrilevist>

² Majandustegevuse registri andmed seisuga 01.01.2015.

elektrienergia kui ka võrguteenuse eest, leidis Konkurentsiamet, et KonkS § 16 punktist 3 tuleneb võrguettevõtjatele põhimõtteline kohustus pakkuda kõikidele oma äripartneritele, sh endaga samasse kontserni kuuluvale ettevõtjale, võrdväärsel tingimustel teenuseid ning äripartnerite kohtlemises erisuste tegemine peab olema objektiivselt põhjendatud ja erineva kohtlemise tulemusena tohiks panna võrguettevõtja oma äripartnerid ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Samuti ei ole võrguettevõtjal õigust teenuse osutamisest põhjendamatult keelduda tulenevalt KonkS § 16 punktist 6.

Tuginedes menetluses kogutud andmetele leidis Konkurentsiamet, et Elektrilevi OÜ tegevus, millega ta võimaldab ainult oma kontserni emaettevõtja EE-le esitada oma kodu- ja väiketarbijatele elektri- ja võrguteenuse eest ühtset arvet, paneb teised Elektrilevi OÜ teeninduspiirkonnas tegutsevad elektrimüüjad võrreldes EE-ga klientide eest konkureerimisel halvemasse positsiooni ja mõjutab ebasoodsalt konkurentsiolukorda elektrienergia jaemüügi kaubaturul. Kuna elektrimüüjad müüvad kõik täpselt samasugust (homogeenset) toodet (elektrienergiat) ligilähedaselt sama hinnaga, siis võib pidada tõenäoliseks, et tarbijad võivad oma ostuotsuste langetamisel pöörata rohkem tähelepanu nn lisa- või mugavusteenustele. Konkurentsiameti hinnangul võiks konkurents olla tõhusam olukorras, kus ka teised elektrimüüjad saaksid oma klientidele pakkuda mugavusteenusena ühtse arve teenust. Asjaolu, et EE-l on Elektrilevi OÜ võrgupiirkonnas ainsa müüjana võimalik kasutada ühtse arve argumenti aktiivselt klientide võitmiseks, võib suurendada tarbijate teadlikkust EE eelisest ja aitab kinnistada tarbijate valikut. Eelmärgitud tegevusega nähakse klientidele ette stiimul mitte pöörduda konkureerivate elektrimüüjate poole ja osta oma vajaduste täielikuks või märkimisväärses osas rahuldamiseks elektrienergiat vaid EE-lt. Seetõttu asus Konkurentsiamet seisukohale, et Elektrilevi OÜ on turgu valitsevat seisundit omava ettevõtjana kohustatud tagama mitte-võrguettevõtjatest elektrimüüjatele võimaluse esitada kliendile üks arve nii elektrienergia kui ka võrguteenuse eest EE-ga sarnastel tingimustel.

Konkurentsiamet leidis, et õigusaktidest tulenevate ühtsete aluste puudumine ei ole objektiivne põhjendus keeldumaks teeninduspiirkonnas tegutsevatele elektrimüüjale ühtse arve teenuse võimaldamisest juhul, kui võrguettevõtja seesugust teenust juba mõnele elektrimüüjale võimaldab ja tal on võimalik endal kokkuleppel teiste turuosalistega ühetaolised tingimused välja töötada. Ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on oma 12.02.2014 kirjas märkinud, et elektri- ja võrguteenuse ühtne arve on võimalik kodu- ja väiketarbijatele esitada olemasoleva õigusliku regulatsiooni raames ning selleks on vajalik vaid elektrimüüjate poolne initsiatiiv ning kokkulepe võrguettevõtjaga. Konkurentsiameti hinnangul ei anna asjaolu, et seadusandja ei ole ühtse arve küsimust seaduses üksikasjalikult reguleerinud, Elektrilevi OÜ-le õigustust jätkata kontserni emaettevõtja EE kohtlemist soodsamalt võrreldes teiste teeninduspiirkonnas elektrienergia müügiga tegelevate elektriettevõtjatega. Samuti Elektrilevi OÜ on ka ise menetluse käigus märkinud, et olemasolev seadus ei takista turuosaliste vahel vastavasisuliste kokkulepete sõlmimist, kuid on rõhutanud, et seesuguste kokkulepete sõlmimine eeldab kõigepealt kokkuleppeid andmevahetuse sisu ja formaadi osas ning seejärel mahukaid infotehnoloogilisi arendusi.

Konkurentsiamet asus seisukohale, et Elektrilevi OÜ-l on võimalik reguleerida kõik võlaõiguslikud küsimused näiteks mittediskrimineerivaid tingimusi sisaldava tüüplepinguga, mida ta kohaldab ühetaoliselt kõigi ühtse arve esitamist soovivate elektrimüüjate osas. Elektrilevi OÜ osutab ühele turul tegutsevatele elektrimüüjale (EE-le) ühtse arve teenust ning Elektrilevi OÜ on väljatöötanud lepinguline ja infotehnoloogiline lahendus, mille kaudu toimub andmevahetus ja arveldamine. Kuivõrd Elektrilevi OÜ-l on toimiv lahendus, siis

tuleks seda lahendust arendada või täiendada, et selle kaudu oleks tagatud võrguteenust puudutavate andmete edastamine ühtset arvet pakkuda soovivatele elektrimüüjatele, kes vastutavad ise selle eest, et nende infotehnoloogilised lahendused võimaldaksid andmete vastuvõtmist. Samuti leidis Konkurentsiamet, et ühtse arve osutamise võimalus peab jääma vabatahtlikuks ja elektrimüüja, kes soovib seda teenust oma klientidele osutada, peab selleks kohandama oma infotehnoloogilise lahenduse selliselt, et see võimaldaks vastu võtta ja edastada andmeid Elektrilevi OÜ-le.

Seega kokkuvõtvalt asus Konkurentsiamet oma esialgsel hinnangul seisukohale, et Elektrilevi OÜ senine tegevus, millega ta võimaldab ainult sama kontserni emaettevõtjale EE-le elektrienergia ja võrguteenuse eest ühtse arve esitamist kodu- ja väiketarbijatele, ei ole taganud mitte-võrguettevõtjatest elektrimüüjatele võimalust konkureerida EE-ga võrdsetel alustel elektrienergia müügi teenuse kaubaturul. Konkurentsiamet leidis, et eelkirjeldatud võimaliku rikkumise kõrvaldamiseks peab Elektrilevi OÜ võimaldama kõigile tema võrgupiirkonnas tegutsevatele elektrimüüjatele vastava sooviavalduse korral ühtse võrgu- ja elektriteenuse arve osutamist viisil, mis tagaks mitte-võrguettevõtjatest elektrimüüjatele võimaluse konkureerida võrdsetel alustel kontserni emaettevõtja EE-ga. Konkurentsiamet teavitas Elektrilevi OÜ-d, et plaanib talle teha ettekirjutuse, millega kohustab Elektrilevi OÜ-d välja töötama mittediskrimineerivatel tingimustel tüüptingimused ühtset arvet puudutava arveldusteenuse osas ning arendama välja ühtse arve esitamiseks vajalik infotehnoloogiline lahendus.

Konkurentsiamet andis Elektrilevi OÜ-le võimaluse esitada ameti hinnangu osas oma kirjaliku arvamuse ja vastuväited haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 1 alusel.

5. Elektrilevi OÜ vastus ettekirjutuse hoiatusele

Elektrilevi OÜ esitas Konkurentsiametile oma seisukohad ettekirjutuse hoiatuse osas 20.03.2015 kirjaga (nr TUR-1/1235-2).

Elektrilevi OÜ leidis, et ta ei ole kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit. Elektrilevi OÜ selgitas, et EE poolt talle osutatav arveldamisega seonduv teenus hõlmab lisaks võrguteenuste eest arveldamisele ka kõnekeskuse, teenindusbüroode ja muude suhtluskanalite tagamise teenust ning võlgnevuste käsitlemise teenust koos kogu kliendi võlariski võtmisega. Seejuures esitab EE võrguteenuste arved kõikidele Elektrilevi OÜ kliendigruppidele, s.t. nii kodutarbijatele, kõigile äritarbijatele kui ka üldteenusele jäänud tarbijatele. Seetõttu ei saa Elektrilevi OÜ hinnangul rääkida võrdsetest ja sarnastest tingimustest ning müüjate ebavõrdsest kohtlemisest, sest valdav osa mitte-võrguettevõtjatest müüjatest ei ole soovinud saada võimalust esitada Elektrilevi OÜ võrguteenuste arveid EE-ga samadel tingimustel. Samuti märkis Elektrilevi OÜ, et ta ei ole keeldunud müüjatele võrguteenuste arve esitamise võimaldamisest samadel tingimustel EE-ga. Elektrilevi OÜ on vastanud igale müüjale nii vahetult kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumis toimunud vastaval teemal toimunud kohtumiste käigus, millistel tingimustel ja ajakavas on võimalik müüjatel sarnaselt EE-ga Elektrilevi OÜ võrguteenuste arveid esitada hakata.

Oma kirjas kirjeldas Elektrilevi OÜ nelja võimalikku arveldamise korraldamise lahendust. Elektrilevi OÜ hinnangul on igal arvelduse korraldamise variandil omad eelised ja puudused, erinev investeeringute maksumus ja mõju võrguteenuste tariifile.

Kokkuvõttlikult olid esitatud arveldamise korraldamise variandid järgmised.

Variant 1A. Klient muudab arve saatmise aadressi müüja aadressiks. Elektrilevi OÜ saadab võrguteenuste arve müüjale, kes saab selle lisada elektrienergia arvele.

Tarbija volitab oma elektrimüüjat võtma võrguettevõtjalt vastu osutatud võrguteenuste eest esitatud arve ning väljastama tarbijale ühise arve elektrienergia ja võrguteenuste eest. Arvelduskontakti muutmisel elektrimüüja e-posti aadressiks, on võimalik elektrimüüjal saada võrgutasude arved samal viisil, kujul ja formaadis (pdf), nagu saab need klient, mis tähendab, et elektrimüüjal on võimalik vastav arve koos enda poolt osutatavate teenustega kliendile edastada. Lihtsustatud arveldamise korraldus toob arveldusinfo elektrimüüjatele saatmise tõttu siiski kaasa võrguettevõtjate kasutusel olevate infosüsteemide loogika muutmise. Kogu arveldusinfo väljastatakse praegu partnerist arvekanali haldajale (AS Eesti Post (Omniva)) kokkulepitud formaadis koondfailina. Võimaliku IT-arenduse rõhuasetus on andmemassiivist müüjatele vajaliku arveinfo eristamine ning selle suuremale arvule osapooltele eraldi väljastamine. Selline arendus tuleks teha partneri infosüsteemides, kel on võimekus ka arvete digitaalkujul väljastamiseks. Klienditeenindus- ja arveldussüsteemi tuleb kohandada arvete kanaliseerimiseks senisest suuremale arvule osapooltele.

Variant 1B. Elektrilevi OÜ edastab võrguteenuste arveldusinfo kõigile müüjatele. Müüja koostab ise võrguteenuste ja elektrienergia arve, kas koos või eraldi.

Ühtse turumudeli loomine eeldaks Elering AS-i kaasamist ja olemasoleva AVP rakenduse edasiarendamist. Lisandub mahukas tegevus, millega tuleb infosüsteemi vaates teiste elektrimüüjate (ca 100 000) klientide võrgulepingud tehniliselt lõpetada ja luua uued. Arendustegevuse rõhuasetus on klienditeenindus- ja arveldussüsteemi tuumikkomponendil ehk arveldusmoodulil, milles tuleb muuta arvete koostamise põhimõtted ja selle läbiviimiseks peab looma täiendava IT-lahenduse. Samuti tuleb muuta arvetest tulenevate nõuete lokaliseerimise ja teeninduskanalite haldamise loogikat.

Variant 2. Elektrilevi OÜ esitab võrguteenuste arved ise ning EE ega ükski teine elektrimüüja ei esita Elektrilevi OÜ eest võrguteenuste arveid.

Vastav arvelduse korraldus oleks klientidele ebamugavam, sest tuleb teha kaks maksetoimingut ning vajadusel tuleb sõlmida täiendav püsimaksekorraldus.

Sellise korraldusega kasvavad tegevuskulud (seni on arvete väljastamise kulud elektrienergia ja võrguteenuse vahel jagunenud vastavalt 56/44%) ja suureneb kliendipöördumiste arv (segadused maksetega, viitenumbritega).

Arendustegevuse rõhuasetus on klienditeenindus- ja arveldussüsteemis täiendava lepingute halduse korraldamine nii, et senise ühtse haldamise asemel hakkaks see toimuma eraldi võrgulepingu ja elektrilepingu vaates. Selleks tuleb mahuka tegevusena süsteemivaates kõik võrgulepingud (ca 640 000) tehniliselt lõpetada ja luua uued. Selle läbiviimiseks peab looma täiendava IT-lahenduse. Samuti tuleb muuta teeninduskanalite haldamise loogikat.

Variant 3. Elektrilevi OÜ hakkab ise esitama arveid nii võrguteenuste kui elektrienergia eest.

Müüja saab arveldusinfo luua ja edastada Elektrilevi OÜ-le alles pärast AVP-st koguste kohta info saamist, mis tingib viivituse arvete väljastamisel. Võimalik on negatiivne mõju rahavoogudele (hilisem laekumine vs aktsiiside jm maksude tasumise kohustus). Müüjad peavad looma võimekuse edastada Elektrilevi OÜ-le kogu arveldusinfo (sh allahindlused, hüvitised, viivised, korrektsioonid jm). Kui müüja arveldusinfo ei laeku õigeaegselt Elektrilevi OÜ-le, siis jääb võrguarve õigel ajal väljastamata või tuleb väljastada vaid võrguarve, mis põhjustab klientidele segadust ja täiendavaid pöördumisi müüjate ja

Elektrilevi OÜ poole, muutes teenindusprotsessi keerukamaks ja kulukamaks. Vastav arvelduse korraldamise mudel vastab tõenäoliselt kõige vähem turuosaliste ootustele.

Elektrilevi OÜ selgitas täiendavalt, et kõigi eelnimetatud arveldamise korraldamise variantide puhul tuleb kaasnevalt analüüsida ja muuta äriprotsesse teeninduskanalites, aruandluses ja raamatupidamises finantskannete tegemisel, millega kaasneb samuti teatav arendusvajadus. Lisaks tuleb muudetud äriprotsesse arvestades arendada välja liidesed andmete vahetuseks asjaga seotud osapooltega. Selleks tuleb eelnevalt teha süvaanalüüs, mille käigus antakse täpsemad hinnangud arendusteks kuluva aja ja maksumuse kohta. IT-arenduste läbiviimiseks vajalike teenuste ostuks tuleb käivitada rahvusvaheline riigihange.

Elektrilevi OÜ hinnangul peaksid müüjate poolt võrguteenuste arvete esitamise regulatsioon ja detailid olema sätestatud õigusaktides. Seni, kuni õigusaktides vastav regulatsioon puudub, peab Elektrilevi OÜ Konkurentsiameti poolt tõstatatud probleemide lahendamiseks mõistlikuks hakata rakendama varianti 2, mille kohaselt hakkab Elektrilevi OÜ võrguteenuste arveid esitama ise. Elektrilevi OÜ arvates kohtleks ta variandi 2 rakendamisel kõiki elektrimüüjaid võrdselt ning puuduks alus väiteks, nagu ta eelistaks üht müüjat mõne teise ees, ning selline lahendus oleks kooskõlas nii elektrituruseaduse kui ka konkurentsiseadusega.

Konkurentsiamet küsis 02.04.2015 eelkirjeldatud Elektrilevi OÜ poolt pakutud võimalike lahenduste osas seisukohta ka elektrimüüjatelt (220 Energia OÜ-lt, AS-ilt Eesti Gaas, Alexela Energia AS-ilt, AS-ilt Starman ja Elektrum Eesti OÜ-lt). Enamik elektrimüüjatest avaldas toetust variandile 1B.

6. Elektrilevi OÜ poolt pakutud kohustus ja elektrimüüjate seisukohad kohustuse osas

Alates 2015. aasta märtsist kuni oktoobrini on Konkurentsiameti ja Elektrilevi OÜ (aga ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Elering AS-i) esindajate vahel toimunud mitmeid kohtumisi, kus arutati ühtse arve korraldamise aspekte. Samuti on Elektrilevi OÜ mitmel korral ametile esitanud oma kirjalikke selgitusi, milles Elektrilevi OÜ väljendas valmisolekut kohustuse võtmiseks vastavalt konkurentsiseaduse §-le 63⁷ ühtse arve korraldamiseks ja elektrimüüjatele üldtingimuste välja töötamiseks.

13.11.2015 esitas Elektrilevi OÜ kirja (nr TUR-1/1235-15, koos lisadega), milles ettevõtja oli jätkuvalt seisukohal, et ta ei ole kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit. Samas selleks, et kõrvaldada Konkurentsiameti kahtlusi konkurentsiolekorra kahjustamise osas ning lõpetada Elektrilevi OÜ suhtes järelevalvemenetlus ilma konkurentsiseaduse rikkumist tuvastamata, oli Elektrilevi OÜ valmis võtma KonkS § 63⁷ kohaselt kohustuse ja esitama vastavasisulise taotluse. Elektrilevi OÜ esitas kohustuse võtmise taotluse täiendatud teksti, mille sisu oli lühidalt alljärgnev.

Taotluse kohaselt kohustub Elektrilevi OÜ välja töötama ühtse arve esitamise võimaluse elektrienergia ja võrguteenuse eest, seejuures lubas Elektrilevi OÜ võimaldada elektrimüüjal ühtset arvet esitada kodutarbijate ja äritarbijate, sh väiketarbijate, segmendis. Valiku tarbijate segmendi osas võib teha müüja, kuid vastava segmendi kohta valiku tegemise järgselt peab müüja võrguteenuste eest arve väljastama kõigile selle segmendi klientidele ning tagama sellega seotud muude kokkulepitud kohustuste täitmise. Selleks, et ühtset arvet

esitada, tuleb müüjal sõlmida Elektrilevi OÜ-ga vastav tüüptingimustega kehtestatud leping. Elektrilevi OÜ esitab arveinfo müüjatele AS-i Elering andmevahetusplatvormi (AVP) rakenduse vahendusel. Pakutud kohustuse kohaselt hakkab Elektrilevi OÜ edastama alates 01.01.2017 testversioonis elektrituruseaduse (ELTS) § 65 lg 1 punktides 3 ja 4 nimetatud võrguteenuste arveldusinfo andmevahetusplatvormi vahendusel kõigile elektrimüüjatele, kes soovivad ühist arvet esitada. Ajavahemikus 01.01.-01.03.2017 testitakse koostöös turuosalistega rakenduse toimivust ja kõrvaldatakse võimalikud ebakõlad. Seega on kohustuse täitmise lõpptähtaeg 01.03.2017, mil ühtse arve mudel hakkab toimima oodatud töökindlusega. Pärast kohustuse täitmist peaksid võrgutasud laekuma ühtsete arvete ulatuses elektrimüüjale. Krediidirisk on arve esitajal (müüjal). Elektrilevi OÜ soovis rakendada krediidiriski maandamise meetmena elektrimüüja suhtes tema poolt väljastatavate võrguteenuste arvete kogumahu kahe kuu ettemaksu. Vastavalt pakutud kohustusele ei maksa Elektrilevi OÜ müüjale võrguteenuste arvete esitamise eest tasu ja ei hüvita müüjale mistahes muid kaasnevaid kulutusi ega tekkinud kahju. Lisaks pidi Elektrilevi OÜ andma müüjale üle võrgulepingutest tulenevad võrguteenuste tasunõuded tarbijate vastu. Kohustuse kohaselt Elektrilevi OÜ ei hüvita müüjale mistahes kulutusi, mis tekkisid seoses nõude sissenõudmisega tarbijalt (nt inkassotasu, riigilõiv, menetluskulud jms).

Elektrilevi OÜ esitas Konkurentsiametile esialgsed ettepanekud võrgueeskirja muutmiseks (13.11.2015 esitatud kohustuse võtmise täiendatud taotluse lisas nr 2) ning need on amet edastanud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile.

Konkurentsiamet saatis 16.11.2015 Elektrilevi OÜ poolt 13.11.2015 pakutud kohustuse võtmise täiendatud taotluse 220 Energia OÜ-le, Aktsiaseltsile Eesti Gaas, Alexela Energia AS-ile, Aktsiaseltsile Starman ja Elektrum Eesti OÜ-le ja palus neil ettevõtjatel esitada oma põhjendatud seisukoht eelnimetatud kohustuse osas. Konkurentsiametile vastas eelnimetatud elektrimüüjatest 4.

Elektrimüüjate peamine kriitika pakutud kohustuse osas puudutas arveldusteenu eest elektrimüüjatele tasu mittemaksmist, krediidiriskide maandamiseks 2-kuu võrgutasu suuruse ettemaksu nõuet, arveinfo täpsustamise vajadust, Elektrilevi OÜ-le maksmise kuupäeva määramist ja kohustuse täitmise lõppkuupäeva.

Elektrimüüjate hinnangul oleks proportsionaalne kokkulepitud tasu kehtestamine tarbimiskoha arvelduse kohta kuus võrguettevõtjalt elektrimüüjale. Arveldamise eest teenustasu maksmisele lisaks on vaja seada Elektrilevi OÜ-le kohustus osutada ettemääratud kiirusega elektritarbija väljalülitamise kohustus, mis võimaldab elektrimüüjatel mittemaksjate puhul kasutada samu meetmeid sama efektiivselt võrguettevõtjaga.

Müüjad avaldasid arvamust, et krediidiriski maandamise meetmena on kahekuulise tagatise hoidmine ebamõistlik nõue võrguettevõtja poolt, kuna ei arvesta ettevõtjate maksevõimet. Samuti leidsid müüjad, et krediidiriski maandamiseks on olemas ka teisi võimalusi, näiteks pangagarantii, müüja või tema emettevõtja garantii. Müüjate hinnangul on ka oluline, et tagatise rakendataks kõikide turuosaliste jaoks võrdsel määral.

Täiendavalt hindasid elektrimüüjad 15. kuupäeva maksetähtajana määramist ebamõistlikuks tulenevalt rahavoogudest. Müüjate väitel laekuvad võrguettevõtja tarbimisandmed kümnennda kuupäevani ning seejärel tavapärase 14-päevase makseajaga oleks eeldatav 80% klientide maksetähtpäev 24. kuupäev.

Müüjate hinnangul tuleks ühtse arve korraldust rakendada võimalikult kiiresti ning ühtse arve käivitamine 1. jaanuarist 2017. aastal oleks alusetu viivitus.

07.12.2015 andsid Konkurentsiametis seletusi Elektrilevi OÜ esindajad, kes selgitasid Elektrilevi OÜ seisukohti elektrimüüjate poolt tõstatatud küsimuste osas.

Elektrilevi OÜ esindajad selgitasid müüjatele arveldamise eest võimaliku tasu maksmise osas, et kohustuse võtmise korral läheksid asjaomased arveldamisega seotud kulud võrgutariifist välja ja need kohalduksid kõikidele müüjatele ühetaoliselt, kes soovivad ühtse arve teenusega ühineda. Samas ka uue arvekorraldusega jääb Elektrilevi OÜ ise kandma arveteenuste kulusid, mis puudutavad nende müüjate kliente, kes ei liitu ühtse arve süsteemiga.

Elektrilevi OÜ esindajad märkisid, et kahekuulise ettemaksu nõuet kavatakse tüüptingimuste kaudu rakendada kõigile elektrimüüjatele ühetaoliselt. Sellise meetmega kaitstakse ka tarbija huve, kuna võrgutasude laekumise vastutus on müüjal ja mitte tarbijal. Pangagarantii rakendamisel on Elektrilevi OÜ hinnangul mitmeid puudusi. Elektrilevi OÜ esindajad lubasid juhatuse tasandil täiendavalt kaaluda makseriskide maandamise tingimusi nii pangagarantii rakendamise kui ka ettemaksu tähtaja lühendamise osas ja esitada ametile täiendavad kirjalikud põhjendused.

Elektrilevi OÜ esindajate seletuste kohaselt on arveinfo all silmas peetud elektrituruseaduses § 65 lg 1 punktides 3 ja 4 sätestatud võrguteenuseid ja nende komponente, millega on hõlmatud võrguteenuse põhikomponendid (lisaks väljalülitamistoimingud) ja mitte muud lisateenused. Elektrilevi OÜ reguleerib arvel sisalduva info nõuded täpsemalt tüüptingimustes.

Maksekuupäeva osas märkisid Elektrilevi OÜ esindajad, et see oli valitud tulenevalt Elektrilevi OÜ aktsiisi maksmise kohustusest. Elektrilevi OÜ esindajad olid seisukohal, elektrimüüjate maksetähtaja pikenedes suurenevad ka Elektrilevi OÜ poolt sellega seoses kantavad riskid. Elektrilevi OÜ reguleerib maksekuupäevadega seotud tingimused täpsemalt tüüptingimustes.

Ühtse arve rakendamise ajakava osas rõhutasid Elektrilevi OÜ esindajad, et ettevõtja püüab omalt poolt tegevusetappe kiiremini läbi viia, kuid kohustuste ajakava on koostatud siiski pigem konservatiivsetest kaalutlustest. Elektrilevi OÜ on juba 2015.a septembris alustanud vajalike toimingutega. Elektrilevi OÜ hinnangul on oluliseks etapiks riigihanke ettevalmistamine ja selle läbiviimine ning seda protsessi eriti kiirendada ei saa. Samuti peab Elering AS-ile jääma piisav aeg AVP arenduste elluviimiseks. Elektrilevi OÜ saab tüüptingimuste projekti elektrimüüjatele tutvustada enne 1. märtsi 2016. a. Elektrilevi OÜ plaanib Konkurentsiametile teada anda olulisemate tegevusetappide lõpetamisest (ajakavas märgitud paksendatud kirjaga).

22.12.2015 saatis Elektrilevi OÜ Konkurentsiametile kohustuse võtmise täiendatud taotluse (vt otsuse lisa: Kohustuse võtmise täiendatud taotlus) ja kaaskirja (18.12.2015 nr TUR-1/1235-19). Elektrilevi OÜ oli muutnud pakutava kohustuse tekstis nõudeid elektrimüüjate makseriskide maandamiseks (taotluse punktid 1.1.4.-1.1.7). Vastavalt muudetud kohustuse võtmise ettepanekule rakendab Elektrilevi OÜ elektrimüüja krediidiriski maandamise meetmena pangagarantiid (ka emattevõtja garantiid) või deposiidina Elektrilevi OÜ pangakontole tagatissumma maksmist. Garantii kohaldamisel peaks elektrimüüja või tema

emaettevõtja krediidireiting olema vähemalt Baa3/BBB-. Seejuures peab elektrimüüja tagatise andma ainult juhul, kui tema krediidireiting on madalam kui Baa3/BBB-. Suures osas jäi kohustuse tekst ja selle täitmise ajakava samaks, võrreldes 13.11.2015 pakutud kohustusega.

7. Konkurentsiameti hinnang Elektrilevi OÜ kohustusele

Vastavalt KonkS § 63⁷ lõikele 1 võib ettevõtja, kelle tegevus võib rikkuda konkurentsiseaduse §-s 4 või 16 või Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 101 või 102 sätestatud ning kelle puhul Konkurentsiamet kaalub ettekirjutusega korrarikkumise kõrvaldamise kohustuse panemist, esitada kirjalikult Konkurentsiametile taotluse omapoolse kohustuse võtmiseks.

KonkS § 63⁷ lõike 2 kohaselt peab kohustus olema suunatud konkurentsiolektsiooni parandamisele ja sobiv rikkumise kahjulike mõjude lõpetamiseks.

Konkurentsiameti 20.02.2015 esialgse hinnangu kohaselt ei ole Elektrilevi OÜ senine tegevus, millega ta võimaldab ainult sama kontserni emaettevõtjale Eesti Energia AS-ile elektrienergia ja võrguteenuse eest ühtse arve esitamist kodu- ja väiketarbijatele, taganud mitte-võrguettevõtjatest elektrimüüjatele võimalust konkureerida Eesti Energia AS-ga võrdsetel alustel elektrienergia müügi teenuse kaubaturul. Konkurentsiamet on seisukohal, et Elektrilevi OÜ pakutud kohustus, mille kohaselt Elektrilevi OÜ töötab välja ühtse arve esitamise võimaluse elektrienergia ja võrguteenuse eest kõigile elektrimüüjatele, kes soovivad tema võrgupiirkonnas ühtset arvet erinevatele kliendigruppidele esitada, kõrvaldab tõhusalt need konkurentsiprobleemid, millele Konkurentsiamet esialgses hinnangus ja ettekirjutuse hoiatuses viitas.

Kuigi 21.04.2015 elektrituruseaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohaselt oli plaanis täiendada elektrituruseadust ja välja töötada ühtse elektriarve kontseptsioon, mille kohaselt saaksid kodutarbijad maksta nii elektrienergia kui ka võrguteenuste eest ühe arve alusel, on vastav regulatsioon käesoleval ajal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi poolt ettevalmistatavast elektrituruseaduse eelnõust välja jäetud. Seega on Konkurentsiamet jätkuvalt seisukohal, et ühtse arve esitamise võimalused tuleb lahendada õigusaktide muudatusi ära ootamata ning seda on otstarbekas teha Elektrilevi OÜ poolt kohustuse võtmise kaudu. Kui 2016. aastal siiski vastav regulatsioon elektrituruseadusesse lisatakse ja see on oma sisult ja põhimõtelt oluliselt erinev antud otsusega heaks kiidetud kohustusest (otsuse lisas), siis on võimalik vajadusel otsust selles osas muuta.

Konkurentsiamet leiab, et Elektrilevi OÜ poolt ühtse arve korralduse loomine kõigile elektrimüüjatele ja tüüptingimuste väljatöötamine tarbijatele ühtset arvet esitada soovivate elektrimüüjatega sõlmitavate lepingute jaoks on kehtiva elektrituruseadusega kooskõlas olev lahendus, mis peaks andma võimaluse konkurentsitingimuste ühtlustamiseks ja kõrvaldama Elektrilevi OÜ emaettevõtja Eesti Energia AS-i võimaliku tegutsemiseelise, võrreldes teiste elektrimüüjatega. Ka oma 20.02.2015 esialgses hinnangus oli Konkurentsiamet arvamisel, et Elektrilevi OÜ-l on võimalik reguleerida kõik ühtse arvega seotud võlaõiguslikud küsimused näiteks mittediskrimineerivaid tingimusi sisaldava tüüplepinguga, mida kohaldatakse ühetaoliselt kõigi ühtse arve esitamist soovivate elektrimüüjate osas. Tüüptingimuste kaudu ühtse arve esitamise korraldamine vastab ka elektrimüüjate üldistele ootustele.

Vastavalt KonkS § 63⁷ lõikele 5 on kohustus tähtajaline ning ettevõtja on kohustatud Konkurentsiameti poolt varem määratud ajal teavitama Konkurentsiametit kohustuse täitmisest. Konkurentsiamet arvestab asjaoluga, et ühtse arve korraldamise ja selle esitamise võimaluste laiendamine kõigi elektrimüüjate jaoks ei saa toimuda antud ajal olemasoleva infotehnoloogilise lahenduse pinnal ning ühtse arve esitamise korral tuleb osalistel teha mahukaid IT-arendusi. Konkurentsiamet nõustub samuti Elektrilevi OÜ-ga selles osas, et oluliseks arenduse sisu ja tähtaegu mõjutavavaks tingimuseks on arveinfo edastamine ja teenindusinfo vahetamine AS-i Elering hallatava andmevahetusplatvormi vahendusel, milleks vajalike sõnumite sisu ja formaadid on vaja välja töötada ning osapoolte vahel kokku leppida. Elektrilevi OÜ andmetel on AS Elering esialgu hinnanud üksnes arveinfo edastamiseks vajaliku funktsionaalsuse loomise kestuseks ca 6 kuud. Samuti võtab Konkurentsiamet arvesse, et IT-arenduses vajaliku riigihanke läbi viimine ja IT süsteemide väljaehitamine on aja- ja ressursimahukas protsess. Elektrilevi OÜ on Konkurentsiametile kinnitanud, et ta on alustanud ja osaliselt juba ka lõpetanud kohustuste täitmise ajakava esimese etapi tegevusi. Kokkuvõtvalt on Konkurentsiamet seisukohal, et kohustuse täitmise ajakava, mille kohaselt algab ühtse arve rakendamise testetapp juba alates 01.01.2017 ning ühtse arve mudel toimib oodatava töökindlusega hiljemalt alates 01.03.2017, on põhjendatud ja ei too kaasa ebamõistlikke viivitusi. Konkurentsiamet peab vajalikuks, et Elektrilevi OÜ teavitaks ametit olulisemate etappide lõpule viimisest ja kohustuse täitmisest vastavalt ajakavas märgitud (paksendatud kirjas) kuupäevadele.

Konkurentsiameti hinnangul on oluline, et ükski elektrimüüja ei ole järelevalvemenetluse jooksul väljendanud sisulist vastuseisu Elektrilevi OÜ kohustuse võtmise taotlusele. Elektrimüüjate peamised märkused puudutasid lisaks kohustuse täitmise ajakavale ka maksekuupäevi, võimaliku teenustasu maksmist arveldamise eest ja müüjatele esitatavaid tagatisnõudeid. Maksekuupäevade osas aktsepteerib Konkurentsiamet seda, et elektrimüüjatele antud tähtaeg ei ole väga pikk. Samas ei saa Konkurentsiameti arvates väita, et 15. maksekuupäev oleks müüjaid ebamõistlikult kahjustav. Maksekuupäevade ja muude maksetingimuste kohaldamine peab kõikidele müüjatele toimuma võrdväärselt. Amet on seisukohal, et ettevõtjate arveldamise täpsemad nõuded tuleb reguleerida tüüptingimustes, mida Elektrilevi OÜ enne kehtestamist ka elektrimüüjatele esitleb. Konkurentsiamet ei pea põhjendatuks, et võrguettevõtja peaks kohustuse täitmise järgselt maksma elektrimüüjatele arveldamise eest teenustasu. Kõnealused arveldamisega seotud kulud arvatakse võrgutasudest välja ning sisuliselt jäävad elektrimüüjad sellel alusel omavahel turutingimustel konkureerima. Seoses elektrimüüjate märkusega meetmete kohaldamise kohta tarbija võlgnevuse korral peab amet vajalikuks rõhutada, et võrguühenduse katkestamine tarbijast tuleneval põhjusel on ammendavalt reguleeritud elektrituruseaduse §-s 90. Eelnimetatud paragrahvi lõike 1 alusel on võrguühenduse katkestamine võrguteenuse eest maksmata jätmise korral võrguettevõtja õigus ja mitte kohustus. Täpsemad nõuded tarbijate võlgnevusi puudutava teabe vahetuse osas elektrimüüjate ja Elektrilevi OÜ vahel saab reguleerida tüüptingimustes.

Elektrilevi OÜ muutis oluliselt paindlikumaks tingimusi elektrimüüjate tagatisele. Konkurentsiameti arvates on kohustuse nõue küsida tagatist müüjalt, kelle krediitireiting on madalam kui Baa3/BBB-, ning võimalus alternatiivselt kasutada nii pangagarantiid (ka emaaettevõtja garantiid) kui ka ettemaksu, piisavalt põhjendatud ning kooskõlas vajadusega kaitsta tarbijate huve. Konkurentsiameti andmetel on krediitireiting BBB oma väärtuselt rahuldav ja näitab keskmist äririski ning seega pole vastava nõude näol tegemist elektrimüüjate tegevusvõimalusi olulisel määral piirava nõudega.

Arvestades kõike eeltoodut leiab Konkurentsiamet, et Elektrilevi OÜ poolt pakutud kohustus vastab proportsionaalsuse põhimõtte tingimustele, mis tähendab seda, et kohustus on vajalik ja piisav selleks, et lahendada Konkurentsiameti poolt 20.02.2015 koostatud esialgses hinnangus tõstatatud konkurentsiprobleem ning on kohane konkurentsiolekorra parandamiseks Elektrilevi OÜ võrgupiirkonnas elektrimüüjatele elektri- ja võrguteenuse arveldamise korraldamiseks. Samuti võib kohustust pidada mõõdukaks. Konkurentsiameti hinnangul ei ole järelevalvemenetlust enam otstarbekas jätkata.

Vastavalt KonkS § 63⁷ lõikele 4, kui Konkurentsiamet kiidab kohustuse heaks, võib ta oma otsusega muuta heakskiidetud kohustuse ettevõtjale siduvaks ja lõpetada menetluse.

Konkurentsiametil on korrakaitseaduse § 28 lg 1 alusel õigus teha isikule ettekirjutus, kui isik jättis KonkS § 63⁷ alusel võetud kohustuse täitmata (sh rikkus kohustuse tingimusi).

Vastavalt KonkS § 63⁷ lõikele 6 võib Konkurentsiamet omal algatusel või isiku taotluse alusel uuendada KonkS § 63⁷ lõike 4 alusel lõpetatud menetluse, kui: 1) asjaolud, millel menetluse lõpetamine põhineb, on olulisel määral muutunud; 2) ettevõtja ei täida võetud kohustust; 3) kohustus kiideti heaks või menetlus lõpetati ettevõtja esitatud ebatäieliku, ebaõige või eksitava teabe alusel.

Lähtudes eeltoodust ning juhindudes KonkS § 63⁴ lg 1 punktist 8 ja § 63⁷ lõikest 4,

otsustan

- 1) kohustada Elektrilevi OÜ-d täitma käesoleva otsuse lisas kirjeldatud kohustuse;**
- 2) kohustada Elektrilevi OÜ-d Konkurentsiametit teavitama hiljemalt 01.03.2016, 15.03.2016, 01.01.2017 ja 01.03.2017 kohustuse tegevusetappide lõpule viimisest;**
- 3) lõpetada Elektrilevi OÜ suhtes alustatud järelevalvemenetlus.**

Otsuse lisa: Elektrilevi OÜ poolt 22.12.2015 pakutud kohustus (Kohustuse võtmise täiendatud taotlus).

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemisest arvates.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Ots
peadirektor